

Živko BJELANOVIĆ
Viša učiteljska škola
Teslina 12, HR-21000 Split

KORPUS I RASPODJELA ANTROPONIMA TIPA *Pèra*

U prvom će se dijelu članka naći korpus antroponima tipa *Pèra* nastao na osnovi literature, onomastičke, dijalektološke i leksikografske, te na osnovi autorovih terenskih istraživanja dalmatinskog prostora. U drugom će dijelu autor u nacrtu prikazati raspodjelu antroponima ovoga načina tvorbe najprije u prostoru i zatim u vremenu, od pojave tvorbenog modela u prajeziku, preko prvih potvrda u pisanim dokumentima do primjera ostvarenih u naše doba.

I. UVOD

Odlike hipokoristika nisu valjano opisane ni na jednoj razini jezične im prirode. Primjeri koje gramatičari, leksikolozi ili dijalektolozi navode za ovu kategoriju vrlo su raznorodni. U izrazu im se raznorodnost kreće od jednosložnog neafiksalnog *Vlâc* do četverosložnog složenosufiksalnog *dugòuško*, a u značenjskom predznaku od izrazito pozitivnog kakav je u *brâco* do izrazito negativnog kakav je u *šúšlje*. Zato prema metajezičnom znakovlju kojim su dosad opisane ove tvorenice nije moguće ni približno jasno razgraničiti hipokoristike od nehipokoristika. Jedne je prirode granica među njima kad im opisujemo značenjske a bitno je drugačija kad im opisujemo izrazne vrijednosti.

Hipokoristici po značenju različitog su načina tvorbe. Jednog su načina tvorenice *Ívo*, *séka*, *zéko*, drugog su načina tvorenice *Ívko*, *sěška*, *zèkan*. Hipokoristici po izrazu samo su jednog načina tvorbe. Prema dosadašnjem gramatičkom opisu tri su im glavne tvorbene odlike, prvo, dvosložna postava, drugo dočetak *-o* i *-e* u muških i *-a* u ženskih tvorenica, treće, dugouzlazni prozodem. Tvorenice *Ívo*, *séka*, *zéko* hipokoristici su i po izrazu i po značenju. Sufiksalne tvorenice

Ívko, *sëška*, *zëkan* hipokoristici su samo po značenju. Otud u dosadašnjem jezičnom opisu velike nedoumice pri upotrebi dvoznačnog metajezičnog znaka. Ne samo da nije jasno jesu li hipokoristikom označene samo značenjske, samo izrazne ili i značenjske i izrazne vrijednosti tvorenica nego nije jasno ni kojoj bi kategoriji pripadale tvorenice tipa *Ćoro*. Po načinu tvorbe u kategoriji su u kojoj su i tvorenice tipa *zëko*, ali se od njih razlikuju značenjskim predznakom. Od tvorenica tipa *zëkan* tvorenice tipa *Ćoro* razlikuju se i izrazom i značenjem. Kao što se isto značenje može oblikovati različitim tvorbenim načinima tako se mogu istim tvorbenim načinom oblikovati tvorenice različita značenja. Budući da u tvorenica o kojima je dosad bila riječ nisu izrazni i značenjski signali simetrično raspoređeni, u jezičnom opisu uvijek mora biti jasno opisujemo li im izrazne ili im opisujemo značenjske vrijednosti.¹ Već sam kazao na jednom mjestu² da je za jezični opis daleko značajnija tvorbena istost tvorenica tipa *Péro* i *ždéro* nego razlika u njihovu značenju kao što je isto tako daleko značajnija tvorbena razlika između tvorenica *zëko* i *zëkan* nego istost ili sličnost njihova značenjskog predznaka.

Zbog svih ovih nedoumica tvorenice tipa *Përa*, *djèda* u literaturi se spominju tek usputno s vrlo velikim raznolikostima u tumačenju njihovih odlika i na jednom i na drugom planu njihove jezične prirode. Iako te tvorenice imaju samo jednu od tri osobine koje dosadašnja literatura smatra bitnima za oblikovanje tvorbene strukture hipokoristika, ipak one po skrovitim dijelovima tvorbenog im mehanizma pripadaju načinu kojim se tvore hipokoristici tipa *Péro*, *djédo*. Kako sam u već spomenutom prilogu imao tek toliko prostora da opišem odlike tvorenica tipa *Péro*, ovdje ću opisati tvorenice tipa *Përa* i to samo sa stajališta njihova korpusa te raspodjele toga korpusa u prostoru i vremenu. Želio bih objasniti dvije nedoumice: prvu, jesu li tvorenice ovoga tipa rubna pojava u hrvatskom antroponimikonu kako se čini da jesu prema dosadašnjem opisu u gramatičkoj literaturi i, drugu, nije li dosadašnji opis njihove tvorbene i značenjske strukture samo opis njihova razvoja u vremenskom slijedu. U ovom će članku biti ponuđen odgovor samo na prvo pitanje. O tvorbenoj i značenjskoj strukturi antroponima tipa *Përa*, a to znači i o jednoj i o drugoj strukturi i svih ostalih tvorenica ovoga tvorbenog načina u svim hrvatskim govorima, (novo)štokavskim i neštokavskim, bit će kazano više u drugom članku.

¹ Ako autor ima dvije (ili više od dvije) bibliografske jedinice u popisu literature po autorovu prezimenu, onda će u bilješkama biti (u zagradi) godina izdanja i iza godine stranica.

² Bjelanović (2001:338).

II. IZVORI I KORPUS

PONEŠTO O IZVORIMA

Korpus antroponima tipa *Pèra* nastao je iz nekoliko izvora. Najznačajniji su izvor moja terenska istraživanja. U onim ranijima, započetim 1972. i dovršenim 1986., prikupio sam znatnu etnonimsku i antroponimsku građu iz većeg dijela sjevernodalmatinskog prostora, a u građi su se našle i tvorenice o kojima je ovdje riječ. U novijim istraživanjima, ovima iz posljednjeg desetljeća, prikupio sam antroponime tipa *Pèra* iz preostalog dijela Dalmacije, ponajviše iz njezina zagorskog pojasa, iz kninske, drniške, sinjske i imotske krajine. Drugi je izvor onomastička i dijalektološka literatura sa znatnim brojem primjera iz Like (radovi M. Dragičevića i B. Tomljenovića), iz Slavonije (radovi S. Sekereša), iz sjevernog i srednjeg Velebita (radovi P. Rogića) te iz preostalog hrvatskog prostora (radovi S. Težaka, J. Lisca, B. Finke i A. Šojata). Treći je izvor leksikografska literatura, a iz nje samo oni antroponimi ovoga tvorbenog načina kojima je oblikovan i nadodsječni dio izraza. Najviše je primjera iz Akademijina rječnika (RJA), znatno manje iz Skokova (RPS), a ima nešto primjera iz Jurišićeva (RBJ) te Hraste-Šimunović-Oleschova rječnika (RHŠ). U korpusu su i primjeri iz Grujićeva rječnika (RRG) jer se radi o antroponimima kojima su drugi istraživači antroponimije ličkog prostora (P. Rogić, M. Dragičević i B. Tomljenović) zabilježili i naglasak. Mada u desetak gramatika, od Maretićeve (GTM) naovamo, ima samo tridesetak osobnih imena i prezimena tipa *Pèra*, gramatike zbog važnosti koju imaju u jezičnoj literaturi spominjem kao četvrti izvor u oblikovanju ovoga korpusa. U korpusu su osobna imena, prezimena, obiteljski nadimci, osobni nadimci i ape-lativi.

KORPUS OSOBNIH IMENA

Osobna su imena najznačajniji sloj antroponima ovoga tvorbenog načina jer se od njih tvori najveći broj i prezimena i obiteljskih nadimaka, a ima podosta i osobnih nadimaka kojima je način tvorbe ili preinaka kakve pojedinosti izraza osobnog imena, npr. *Ćima* od *Šima*, *Dr̄da* ili *Ḡiga* od *Ḡrga*, *Šj̄dca* od *J̄dca* itd. ili konverzija *osobno ime* → *nadimak*, npr. *Ćika*, *Dūka*, *Đdka*, *Lāca*, *Lēša*, *Vr̄nja* itd.

Od dvije stotine muških i devedeset ženskih osobnih imena, koliko ih približno ima u korpusu, navest ću u pregledu neke značajnije skupine. Od idioglot-skih osnovnica tvorena su npr. osobna imena tipa *Br̄nja* od *Branimir*: *B̄nja*, *B̄dca*, *B̄žja*, *Br̄ja*, *B̄dža*, *Č̄dja*, *Č̄dla*, *D̄lja*, *D̄dca*, *D̄dca*, *D̄dca*, *D̄dca*, *Ḡna*, *Ḡdga*, *Ḡdja*, *M̄nja*, *M̄la*, *M̄ša*, *M̄ža*, *M̄r̄da*, *R̄ca*, *R̄da*, *R̄ka*, *S̄r̄da*, *T̄dla*,

Vàta, Vëka, Vëlja, Vlàda, Žàra, Žiga, Žika, Žiža (muška), *Bòsa, Bòža, Dàna, Dràga, Ljilja, Ljùba, Mìla, Slàva, Stàna, Vèla, Vùka* ili *Zòra* (ženska).

Od aloglotskih su osnovnica tvorena npr. osobna imena tipa *Àndra* od *Andrija*: *Ànta, Blàža, Bòna, Cèna, Cèva, Cìka, Dàka, Dànja, Đòca, Fàba, Fìla, Fràna, Frànja, Glìša, Gnjàca, Gnjàja, Gřca, Gřga, Īca, Jàndra, Jànka, Jàša, Jòca, Jòsa, Jòža, Jùra, Kòsta, Křsta, Lùja, Màrča, Màrka, Màta, Mìha, Mìka, Mìta, Nìka, Pàja, Pilja, Ròka, Stèva, Sùpa, Šìma, Špìka, Štèfa, Tòma, Tòna, Trìva, Vìda* (muška), *Àga, Àlja, Àndra, Ànda, Bàra, Cèca, Cìla, Dòra, Èla, Èrža, Fèma, Fràna, Grèta, Jàga, Jàna, Jèla, Jùla, Kàja, Kàta, Lìna, Lùja, Màra, Màrta, Pèpa, Rèza, Stàža, Šìma, Trèza, Vàra, Vìca* (ženska).

Tvorenice vrlo velike čestote: *Đùka, Đùra, Gřga, Īva, Jàndra, Jòza, Jùra, Kòsta, Lòvra, Màta, Mìha, Mìka, Nìna, Pàja, Pèra, Sùpa, Šìma, Tòma* (muška), *Bàra, Īva, Jèla, Kàta, Lùca, Mànda, Màra, Pèra* (ženska).

Tvorenice koje označavaju i mušku i žensku osobu: *Àndra, Bòža, Dràga, Fìla, Fràna, Gàna, Gòga, Gòja, Īva, Jàka, Lùja, Màca, Mànja, Mìka, Mìma, Pèpa, Pèra, Sàša, Šìma, Štèfa* ili *Tòna*.

Tvorenice koje nastaju od iste osnovnice: *Àlja, Lèka, Lèša, Lèksa, Sàša* od Aleksandar i Aleksandra, *Ànta, Nìja, Tòna, Tònja, Tùna, Tùnja* od Anton, Antun, Antonija, *Bèča, Bèša* od Berislav, *Bòca, Bòka, Bòža* od Božidar, Božidarka, *Cèca, Cèpa, Cìpa, Pìpa* od Stjepan, Stipan, *Đùca, Đùda, Đùka, Đùra, Đùsa, Đùša* od Georgije, *Gřca, Gřča, Gřga, Gřša* od Grgur, *Īca, Īča, Īca, Īfa, Īja, Īsa, Īva, Jìva* od Ivan, *Jèka, Jèla, Jèža* od Jelena, *Jòca, Jòca, Jòla, Jòpa, Jòsa, Jòza, Jòža* od Josip, *Jùka, Jùra, Jùša* od Juraj, *Kòlja, Mìka, Mìma, Nìča, Nìca, Nìdža, Nìka, Nìna, Nòla* od Nikola, *Lùča, Lùca, Lùja, Lùla* od Luka, *Màca, Màca, Màda, Mägda, Mànda* od Magdalena, *Mànja, Màka, Màrča, Màrka* od Marko, *Mìha, Mìka* od Mihovil, *Pèja, Pèpa, Pèra, Pèrsa, Pèša* od Petar, Petra, *Rèza, Trèza* od Tereza, *Vèka, Vëlja* od Velimir itd.

Tvorenice koje se tvore od dviju ili od više osnovnica: *Īca, Īca, Īja* od Ivan, Ilija, *Jòca, Jòca, Jòja, Jòža* od Josip, Jovan, *Lùja* od Luka, Luidža, *Màca* od Magdalena, Maksim, Marko, *Mànja* od Marko, Zrmanja, *Mìka* od Mihovil, Nikola, *Mìma* od Marija, Mihovil, Nikola, *Vàja* od Valentin, Vasilije itd.

Tvorenice u kojih je teško prepoznati osnovnicu od koje se tvore: *Bìna* od Albina, *Břnja* od Bernard, *Bùdža* od Budimir, *Cèna* od Celestin, *Cvèna* od Cvetimir, *Cèca* od Stjepan, *Cèja* od Stevan, *Cìva* od Stipan, *Dòca* od Dobroslav, *Īja* od Ivan, *Kàlja* od Kalist, *Kìka* od Kristina, *Lìna* od Paulina, *Mànja* od Zrmanja, *Mèma* od Simeuna, *Mìma* od Marija, *Nàna* od Marijan, *Nìja* od Antonija, *Pìlja, Pìpa* od Pilip, *Pòša* od Leopold, *Tìja* od Matija, *Tòla* od Tolimir, *Tùta* od Milutin, *Vàta* od Vladimir itd.

Tvorenice koje nisu tvorene neposredno od osnovnice nego od kakve sufiksalske tvorenice iz tvorbenog gnijezda: *Āka* od Anka, *Ďèla* od Anđelko, *Gàna* od Dragan/a, *Jèca* od Jelica, *Làka* od Slavka, *Mìca* od Milica, *Mìnja*, *Mìža* od Milan, *Nùša* od Anuša, *Stèlja* od Stevelja, *Šìna* od Pe(t)rušina itd.

KORPUS PREZIMENA

U korpusu ima najviše prezimena jer su ona tvorena ne samo od osobnih imena i osobnih nadimaka kakvi su još uvijek živ leksički sloj nego i od ovih antroponomastika iz povijesnog antroponimikona. Dvije su vrste prezimena predmet ove analize.

U prvoj su od njih prezimena koja nastaju ili desufiksacijom, tip prezime *Gřgić* → prezime *Gřga*,³ ili konverzijom, tip osobno ime *Gřga* → prezime *Gřga*.⁴ Od otprilike petsto dvosložnih prezimena ovakve fonotaktičke strukture, koliko ih je u LPH,⁵ u korpusu su samo ona za koja imam podatak da im je prvi slog kratak i da je silazne intonacije. Od stotinu i trideset najviše je onih tvorenih od osobnog imena (muškog ili ženskog): *Bòca*, *Bòka*, *Bòdža*, *Bòra*, *Cvìja*, *Dòbra*, *Dùca*, *Dùca*, *Dùda*, *Dùka*, *Ďèka*, *Ďùka*, *Ďùra*, *Fìla*, *Fràna*, *Frànja*, *Gàca*, *Gàca*, *Glìha*, *Gòca*, *Gòga*, *Gòja*, *Gùca*, *Ĭla*, *Jàša*, *Jòka*, *Jùka*, *Kòca*, *Kòsta*, *Krèša*, *Làca*, *Làka*, *Lèksa*, *Lùša*, *Mànja*, *Mìka*, *Mìša*, *Pàja*, *Pàla*, *Pèca*,⁶ *Pèla*, *Pèlja*, *Pèra*, *Pèrva*,⁷ *Pèša*, *Pèza*, *Pìlja*,⁸ *Prànja*,⁹ *Ràda*,¹⁰ *Ràša*, *Ròša*, *Sòsa*, *Šìma*, *Špìka*, *Tòma*, *Trìva*, *Tùnja*, *Tùta*,¹¹ *Vàla*, *Vèla*, *Vèlja*, *Vèža*,¹² *Vìca*,¹³ *Vìda*, *Vràna*,¹⁴

³ Nastaju i od višesložnih prezimena, u sustavnoj tvorbi, s obilježenim značenjem kad se javljaju uporedo s punim prezimenom. Primjer: »Naš je *Ljùba*«, kaže reporter u vijestima I. programa Hrvatskog radija 21. IX. 2001. u 7 sati, u najavi meča Ivana Ljubičića s tenisačem talijanske reprezentacije, »jednom već pobijedio svog današnjeg protivnika.« Tako isto: *Ďika* od Đikanović, *Gira* od Giriček, *Sènja* od Senjanović.

⁴ »Svi smo u kolektivu«, kaže dr. Š. Pilić, jedan od mojih najpouzdanijih informanata, »jednu našu kolegicu zvali *Lèla* i iznenadio sam se kad sam saznao da joj to nije ime nego prezime.«

⁵ HPO 9–57.

⁶ Pod natuknicom *Peca* RJA navodi: »Prezime nejasna postanja u Hercegovini. Ne će biti isto što Peco jer bi to bilo po istočnom govoru, kojega nema u Hercegovini. Da ne bude nadimak?« Leksikografova je zabuna zbog naglaska: nije *Péca* nego je *Pèca*, a *Pèca* prema *Péco* stoji u istom odnosu kao *Pèra* prema *Péro*.

⁷ Nosić 223: *Perva* ← *Petar*.

⁸ RJA navodi pod ovom natuknicom da se radi o prezimenu u Lici i da mu je »postanje tamno«. Prema LPH ovog prezimena ima i drugdje. Ima ga npr. u sjevernoj Dalmaciji, v. RŽB. Za njegovo »postanje« vidi RPS s. v. Hvilip.

⁹ Sa zamjenom *f/p* isto što i *Frànja*.

¹⁰ RJA: »hipokoristik od Radoslav, jedna od potvrda je Duiumus de Ragia u Zadru 1232.«

¹¹ RJA: »ime ili nadimak«, RMB, RMŠ: »hipokoristik od Milutin.«

¹² RJA: »Nadimak vežastu, tj. uvrnutom, iskrivljenom, muškarcu.« U ovoj ga skupini prezimena navodim, poput *Vèla* i *Vèlja*, kao tvorenice iz gnijezda osnovnice Velimir.

¹³ Usp. osobno ime *Vìca*, Rogić (1966: 334).

¹⁴ Stoji u istom odnosu prema *Fràna* kao *Prànja* prema *Frànja*.

Vūka, Žika. Skupini pripadaju, možda, i: *Bälta*,¹⁵ *Böta*,¹⁶ *Güta*,¹⁷ *Kuba*,¹⁸ *Ljüna*,¹⁹ *Mřda*.²⁰

Značajan je i broj prezimena tipa *Ćōra*, prezimena koja su podrijetlom osobni nadimci nastali ili desufiksacijom od prezimena s nadimkom u osnovi, dakle *Ćōrić* → *Ćōra*, ili konverzijom, osobni nadimak *Ćōra* → prezime *Ćōra*. Prepoznatljivo je nadimačko podrijetlo u prezimena: *Bjēlja, Cōta, Čřnja*,²¹ *Ćōsa, Gūša, Kēža, Kūdra, Kūštra, Mřša, Rūda, Škīlja, Škōra, Šřba, Vřca* jer su leksemi, od kojih su nastala, motivirani kakvom fizičkom ili mentalnom odlikom, bojom puti osobe ili njenim izgledom prema kakvoj značajnoj pojedinosti. Mogli bismo im pridružiti i prezimena *Cvřlja, Křča, Kūka, Šēva, Škāra, Šūša, Šūta*, pa i *Dřča*,²² *Kēča*,²³ *Dřpa*,²⁴ *Gōlja*,²⁵ *Plēša*,²⁶ *Rōra*²⁷ ili *Žūra*.²⁸ Bez potpunijeg istraživanja izraznih i značenjskih vrijednosti svakog od prezimena kao što su *Bāsa, Bīga, Brēka, Čōtra, Čāla, Pōsa, Pōša, Přica, Přka, Přpa, Přša, Přūša, Smūda, Strika, Šēša, Šōša, Špānja, Špřlja, Švōnja, Znika, Zūpa, Žāja, Žgēla* ili *Žōnja* mogli bismo samo reći da se od prezimena iz prethodne dvije skupine razlikuju neka stupnjem prozirnosti a neka prirodom osnovnog dijela tvorenice. Ona su samo potvrda da su kao i svi antroponomastički znakovi dio sustava u kojem su raznolikošću načina oblikovanja osnove neprekinuti slijed od potpuno jasnih do potpuno nejasnih na svakom planu jezične im prirode. Zato za tumačenje da u ove tri skupine nastaju prezimena uglavnom od osobnih imena i od osobnih nadimaka jednim od dva tvorbena načina i nije bitno je li granica među stanovitim brojem primjera valjano povučena.

¹⁵ Od Baltazar, Nosić 173.

¹⁶ Maretić (1886 : 81/141) prema prezimenima *Botić* i *Botanović* suponira oblike *Boto* i *Botan* od Bogoslav, Bogoljub.

¹⁷ Od Dragutin, v. Nosić 197.

¹⁸ Od Jakub, v. Nosić 209.

¹⁹ RJA dovodi *Ljüna* u vezu s *lünja* značenja »njeka grabežljiva ptica« i s *Lünja*, prema Pavlinovićevu objašnjenju, »nadimak čeljadetu koje sve njuši i ludasto pregleda«. Moguće je ovu tvorenicu objasniti na još jedan način: da onako kao što tvorenice *Ljüba, Ljüca, Ljüja, Ljülja* ili *Ljüša* stoje prema Ljubobrat, Ljubodrag, Ljubomir ili Ljuboslav (usp. RMS) kao tvorenice iz prvog tvorbenog prstena u njihovim gnijezdima da prema njima jednako tako stoji i tvorenica *Ljüna*.

²⁰ RJA: »muško ime u Spljetu i Zadru XIII. vijeka, danas služi kao prezime«.

²¹ Šimunović (1985:19, 30).

²² Prvotnu izraznu i značenjsku vrijednost ovog prezimena leksikograf RJA dovodi u vezu s glagolom *trčati* (→ *drčati*).

²³ RJA: »Keča, m. i f. , šaljiv naziv za onoga koji ima rudaste i kovčave kose.«

²⁴ Rogić (1966:344).

²⁵ Ako nije u vezi sa značenjem kakvo je u apelativa *góljo*, onda, vjerojatno, pripada skupini prezimena tvorenih od osobnog imena, npr. imena Gorislav, Gojislav, Golub.

²⁶ RJA: »Pleša, m. prezime ... Biće upravo nadimak plješivu čovjeku.«

²⁷ RPS s. v. *rōra*: »nadimak, pejorativ«; RJA: »Rōra, nadimak mužu koji stoji na ženinu, tj. imanju. S tim objašnjenjem i akc. zabilježio Pavlinović«.

²⁸ Možda: prvo, isto što i *Jūra*, drugo, nadimak značenja »malen, sitan, slabašan čovjek« ili, treće, varijacijom imena, konverzija *ime* → *nadimak*.

U drugoj su vrsti prezimena tipa *Kàtić/Šimić*, dakle prezimena vrlo prozirne strukture, s pokraćeničkim hipokoristikom *Kàta/Šima* u osnovi. Javljaju se podjednako čestoćom kao i prezimena *Kátić/Šímić*.²⁹ Razlika među njima u nadodsječku posljedica je razlike u vrsti osnove od koje se izvode sufiksom *-ić*, dakle razlike *Kàta/Káta*, *Šima/Šíme*. Prezimena s ova dva nadodsječna lika ostvaruju se u užoj zajednici na ova tri načina: prvo, samo s jednim likom za oznaku jedne ili više obitelji,³⁰ drugo, s oba lika od kojih se jedan javlja kao dublet, po čestoći u različitom odnosu prema osnovnom liku, ponekad toliko često da ni nositelji prezimena ne primjećuju kad im se znak za prezimensku identifikaciju ostvaruje s ovim a kad s onim nadodsječkom³¹ i, treće, s oba lika ali tako da se jednim ostvaruje identifikacija jedne a drugim identifikacija druge obitelji.³²

U jednom su dijelu sjeverne Dalmacije prezimena ovih triju skupina ovako raspodijeljena: a) samo s kratkosilaznim naglašenim slogom: *Bàgić*, *Bižić*, *Blàjić*, *Brèkić*, *Čàčić*, *Gàgić*, *Gnjđić*, *Gřčić*, *Gùlić*, *Màrić*, *Mřđić*, *Mřšić*, *Mùsić*, *Mùtić*,³³ *Pàšić*, *Rèljić*, *Řgić*, *Rùsić*, *Sàvić*, *Šàšić*, *Štùlić*, *Tòšić*, *Tùnić*, *Vàgić*, *Žlić*; b) s dubletnim nadodsječkom: *Báčić* (*Bàčić*), *Bànić* (*Bánić*), *Grgić* (*Gřgić*), *Řstić* (*Řstić*), *Škić* (*Škić*), *Šušić* (*Šušić*), *Třšić* (*Třšić*), *Vèkić* (*Vékić*), *Vřkić* (*Vřkić*) i c) s oba nadodsječka: *Dràžić* i *Drážić*, *Dùkić* i *Dúkić*, *Jòkić* i *Jókić*, *Pàjić* i *Pájić*, *Pèrić* i *Périć*, *Zèlić* i *Zélić*.³⁴

Još je više primjera kad se uzme u obzir raspodjela prezimena ovih tvorbenih vrijednosti na širem prostoru. U skupini onih koja se javljaju pretežno s kratkosilaznim nadodsječkom jesu npr. *Bàšić*, *Bòjić*, *Bòtić*, *Cècić*, *Còpić*, *Còtić*, *Čùpić*, *Dàdić*, *Dèšić*, *Dòkić*, *Dřpić*, *Gàčić*, *Gòjić*, *Kèkić*, *Kèvić*, *Kòkić*, *Lèkić*, *Lùcić*, *Lùčić*, *Lùšić*, *Ljùbić*, *Mùcić*, *Přkić*, *Přpić*, *Pùpić*, *Pùšić*, *Skàkić*, *Šèpić*, *Špić*, *Štitić*, *Tòmić*, *Tròšić*, *Zjàčić*, *Žùrić*. S njima su još npr. *Bùrić*, *Dlàčić*, *Dràčić*, *Stòpić*, *Šàkić*, *Štètić* ili *Tičić*, tj. tip prezimena kojima se u osnovi nalazi nadimak

²⁹ Usp. u RJA npr.: *Bérić* i *Bèrić*, *Gágić* i *Gàgić*.

³⁰ Na prošlogodišnjem prijenosu Sinjske alke gledatelji su pred televizijskim ekranima mogli čuti najavu trke pojedinog alkara najprije najavom člana alkarske čete gledateljima uživo i odmah potom najavu reportera gledateljima televizije. U triju prezimena značajne su razlike u nadodsječnom dijelu izraza između izgovora izvornog govornika, alkara, i televizijskog reportera. Alkar najavljuje trku Nenada *Bkića*, Denisa *Gúgića* i Ivice *Pèrića*, a reporter trku Nenada *Bkića*, Denisa *Gùgića* i Ivice *Périća*.

³¹ Moj informant čuje samo razliku odsječnog dijela svoga prezimena, razliku *Ćosić* i *Ćosić*. Ne čuje razliku nadodsječka *Čòšić* i *Ćosić*, a ne čuje ju jer su oba nadodsječka podjednako česta i jer nisu razlikovna.

³² Npr. *Gřgić* i *Grgić* u istom naselju u slavonskoj Podravini, v. Sekereš (1973:383).

³³ Primjeri nisu razvrstani prema vrsti osnove koja podrijetlom, kao što je već kazano, može biti ili osobno ime ili osobni nadimak jer je u odnosu na glavnu postavku ove analize malo važno nalazi li se u osnovi npr. ovoga prezimena osobno ime *Mùta*, prema RJA *Mùta* je hipokoristik od Mutimir, ili mu je u osnovi osobni nadimak *Mùta*, značenja 'nijema osoba', prema talijanskom pridjevu *muto* 'nijem'.

³⁴ Svi su primjeri iz RŽB.

nastao konverzijom od apelativa. Drugu skupinu čine prezimena s različitim nadodsječkom koji je kao u primjera *Jūkić* i *Júkić* pretežno razlikovan: *Bāgić* i *Bágić*, *Břkić* i *Břkić*, *Ďāpić* i *Ďāpić*, *Gīlić* i *Gīlić*, *Grānić* i *Grānić*, *Īvić* i *Īvić*, *Jūrić* i *Jūrić*, *Kātić* i *Kātić*, *Kēzić* i *Kēzić*, *Kēžić* i *Kēžić*, *Krēšić* i *Krēšić*, *Křstić* i *Křstić*, *Ljūbić* i *Ljūbić*, *Māndić* i *Māndić*, *Nīkić* i *Nīkić*, *Pējić* i *Pējić*, *Pēšić* i *Pēšić*, *Sīlić* i *Sīlić*, *Stānić* i *Stānić*, *Škārić* i *Škārić*, *Tōkić* i *Tōkić*, *Tōšić* i *Tōšić*, *Vēžić* i *Vēžić*, *Žīlić* i *Žīlić*, *Žīzić* i *Žīzić*, *Žūrić* i *Žūrić*.

Slična je raspodjela i u Slavoniji. Prema Sekereševim radovima s nadodsječkom tipa *Āndrić* tamo su ova prezimena: *Bārić*, *Bjēlić*, *Būšić*, *Cērić*, *Cvēnić*, *Čācić*, *Čūpić*, *Čūcić*, *Čūpić*, *Ďūkić*, *Ērzić*, *Fřgić*, *Fūmić*, *Grēgić*, *Īlić*, *Jōkić*, *Jūšić*, *Kōkić*, *Kōstić*, *Křstić*, *Křšić*, *Kūkić*, *Lēkić*, *Lūcić*, *Māgić*, *Mītrić*, *Pālić*, *Pēpić*, *Plējić*, *Rūsić*, *Sřšić*, *Šānić*, *Šārić*, *Škārić*, *Šōšić*, *Tūbić*, *Vūcić*, *Vūjić*, *Zēbić*, *Zōrić*, *Žīgić*, *Žīlić*, *Žūzić*, a i s jednim i s drugim nadodsječkom ova su slavonska prezimena: *Břkić* i *Břkić*, *Gřgić* i *Gřgić*, *Kātić* i *Kātić*, *Lūkić* i *Lūkić*, *Māndić* i *Māndić*, *Mārić* i *Mārić*, *Mātić* i *Mātić*, *Mīkić* i *Mīkić*, *Pērić* i *Pērić*, *Stānić* i *Stānić*, *Žīvić* i *Žīvić*.³⁵

Za usporedbu navest ću i tri skupine zapadnohercegovačkih prezimena, skupinu onih tipa *Bāta*: *Bēca*, *Bēha*, *Būkva*, *Čādra*, *Čēvra*, *Čīca*, *Džēba*, *Džīda*, *Džōpa*, *Ďōpa*, *Ďūka*, *Jūka*, *Kēža*, *Pāla*, *Přpa*, *Sōsa*, *Šēva*, *Štēta*, *Šūta*, *Tāvra*, *Tīca*, *Tūka*, skupinu onih tipa *Āndić*: *Bākić*, *Bāljic*, *Bāšić*, *Bēcić*, *Būkić*, *Būkvić*, *Būšić*, *Cōkić*, *Čōkić*, *Čōtić*, *Čūpić*, *Čīšić*, *Dēdić*, *Dīklić*, *Dīvić*, *Dlākić*, *Drācić*, *Drōcić*, *Džīdić*, *Džīdžić*, *Džūkić*, *Ďūkić*, *Ďūlić*, *Gōgić*, *Grācić*, *Grānić*, *Gřcić*, *Gřcić*, *Hānić*, *Hāvić*, *Hōdžić*, *Kēkić*, *Kēzić*, *Kōstić*, *Krāsnić*, *Krāvić*, *Křnjić*, *Křtić*, *Kūbić*, *Kūdrić*, *Kvēsić*, *Lūcić*, *Lūkić*, *Ljūbić*, *Mācić*, *Māčkić*, *Māndić*, *Mēcić*, *Mēšić*, *Mřcić*, *Mūlić*, *Mūsić*, *Pāpić*, *Pāšić*, *Pēndić*, *Plēcić*, *Prācić*, *Rēdžić*, *Rīpić*, *Rūzić*, *Sābljić*, *Sācić*, *Sārić*, *Sāvić*, *Sīlić*, *Sōftić*, *Stānić*, *Stāpić*, *Stūpić*, *Sūcić*, *Sūšić*,³⁶ *Šākić*, *Šūšić*, *Šūtić*, *Tōmić*, *Třtić*, *Tūcić*, *Vātrić*, *Vīdić*, *Vřcić*, *Vřljić*, *Zēbić*, *Zēcić*, *Zēkić*, *Žārić* te skupinu onih koji se razlikuju nadodsječnim dijelom izraza, dakle tipa i *Bēšić* i *Bēšić*: *Břkić* i *Břkić*, *Būrić* i *Būrić*, *Čōrić* i *Čōrić*, *Čōsić* i *Čōsić*, *Gřgić* i *Gřgić*,³⁷ *Hūsić* i *Hūsić*, *Jūkić* i *Jūkić*, *Krēšić* i *Krēšić*, *Lālić* i *Lālić*, *Lūlić* i *Lūlić*, *Mūjić* i *Mūjić*, *Pērić* i *Pērić*, *Pūšić* i *Pūšić*, *Sākić* i *Sākić*, *Šārić* i *Šārić*, *Šīšić* i *Šīšić*, *Šōljić* i *Šōljić*, *Šōšić* i *Šōšić*.

³⁵ Nekima od ovih prezimena može naglašeni slog imati na cijelom prostoru još i dugosilaznu vrijednost, a nije riječ, kao što potvrđuju prezimena *Gřgić*, *Lālić*, *Kātić*, *Mārić* ili *Stānić*, o sonantom duljenju. Pojavu spominjem usputno, pa je ne objašnjavam, mada ju je lako objasniti.

³⁶ Među zapadnohercegovačkim prezimenima ima i prezime *Sūšić*. Pitanje je nalazi li mu se u osnovi apelativ *sūša*, kako mu prirodu objašnjava autor monografije (Nosić 232), ili mu se u osnovi nalazi nadimak *Sūša*, odnosno nadimak *Sūša*, vjerojatno značenja 'suh čovjek', dakle antroponim iste motivacije kakva je u prezimena *Mřšić*, odnosno u *Mřša*, prezimena nastalog na već objašnjen način.

³⁷ U monografiji je *Gřgić* ← *Gřgo* (Nosić 196). Ako naglasak u *Gřgić* nije pogreška, onda se radi o nesustavnom naglasku, kao i *Vēkić* umjesto *Vēkić* u RŽB.

Sva ova zapadnohercegovačka prezimena imaju tvorbene signale kakve imaju i prezimena na hrvatskim prostorima, s podudarnošću velikog broja istih primjera kojima se ostvaruje ovaj tvorbeni model, čak i velikog broja onih tipa i *Ćōsić* i *Ćōsić*. To je samo jedan razlog što ih navodim iscrpno. Drugi je razlog što mnoštvo primjera objašnjava antroponime tipa *Pèra* i s obzirom na njihovu raspodjelu u prostoru. I ovako velik broj prezimena u svim ovim popisima samo je uzorak jer je, primjerice, u LPH oko četiri tisuće prezimena dvosložne postave na *-ić*,³⁸ a od njih je veći dio onih s osobnim imenom tipa *Pèra/Péro* ili s osobnim nadimkom tipa *Ćōra/Ćōro* u tvorbenoj strukturi ispred prezimenskog sufiksa.

KORPUS OBITELJSKIH NADIMAKA

Obiteljski nadimci imaju dvije osobine zajedničke s prezimenima: prvo, tvore se jednim od dva već spomenuta načina tvorbe antroponima tipa *Pèra*, drugo, tvore se od osobnih imena, osobnih nadimaka i, dakako, prezimena. Imaju i dvije osobine zajedničke s osobnim nadimcima: prvo, kad su u jedninskom obliku, vrše u imenskoj formuli, jedanko kao i osobni nadimci, ulogu znaka za treću determinaciju, drugo, u toj im ulozu osnovno značenje znaka za identifikaciju prate dodatne značenjske vrijednosti. Zato granica između obiteljskih nadimaka i prezimena, na jednoj, te obiteljskih i osobnih nadimaka, na drugoj strani, nije posve jasna. Ovdje ću u pregledu navesti samo primjere s podjelom koju, čak kad je i globalna, prati nedoumica u velikom broju slučajeva nije li se ovaj ili onaj nadimak mogao naći i s one strane granice. Budući da pitanje zaslužuje šire objašnjenje, kazat ću makar ponešto o njemu na kraju ovoga poglavlja.

Primjeri pretežno iz sjevernodalmatinskog prostora, oni kojima je u osnovi a) osobno ime, nesufiksne tvorenosti: *Gřge*, *Ljälje* i izvedeno sufiksom *-ići*: *Ćimići*, *Dăkići*, *Děšići*, *Dūkići*, *Đūdići*, *Găgići*, *Grăšići*,³⁹ *Jūrići*, *Lăcići*, *Mīcići*, *Mikići*, *Mřdići*, *Pějići*, *Pěšići*, *Prđkići*, *Tōmići*, *Tōšići*, b) osobni nadimak: *Čče*, *Ćube*, *Ćute*, *Mūse*, *Mūte*, *Prēlje*, *Šljūke*, *Zjāče* nesufiksne tvorenosti i izveden sufiksom *-ići*: *Bjēljici*, *Būbići*, *Būlići*, *Būrići*, *Čgići*, *Čtići*, *Gigići*, *Kūkići*, *Lūzići*,⁴⁰ *Rđkvići*, *Păpići*, *Skūtići*, *Šăšići*, *Šēpići*, *Šřđići*,⁴¹ *Švăgići*, *Švigići*, *Tićići*, *Ždrđlići*. Ima primjera koji bi se mogli naći i u jednoj i u drugoj skupini: *Bēđići*, *Čilići*, *Pūšići*, *Šišići*, *Špānjići*,⁴² zatim primjera da je obiteljski nadimak, možda,

³⁸ HPO 90–187.

³⁹ Ako je u osnovi osobno ime *Grăša* ← Gradimir (v. RMŠ).

⁴⁰ Ako je u osnovi nadimak *Lūža*.

⁴¹ U osnovi je nadimak *Šřca*.

⁴² Osnova u prezimena *Bēđići*, *Pūšići* i *Šišići* može biti ili osobno ime: *Bēča* ← Berislav, *Pūša* ← Punislav, *Šřša* ← Sigismund (v. Nosić 174, 226, 235) ili nadimak u vezi s kakvim glagolom, npr. u *Bēđići* s glagolom *beđiti se* značenja 'gledati začuđeno' ili značenja 'kočiti se, prsiti se'. Ako je u *Čilići* i *Špānjići* početni suglasnik proteza (usp. Bjelanović 1998: 60) a ostatak osnove osobno ime *ĭla* ← Ilija, *Pānja* ← Pavao, onda je samo pitanje hoćemo li im osnovu smatrati osobnim imenom ili ćemo je zbog dodatnih značenjskih vrijednosti smatrati osobnim nadimkom.

majčino djevojačko prezime: *Bèkići, Ōdžići, Tèšići, Žilići* i, dakako, primjera kojima u izrazu nije moguće jasnije nazreti vrijednosti osnove: *Džājići*,⁴³ *Kēšići, Kūdići, Rēsići, Šmūljīći, Tāndići* i *Tēstīći*.

Iz preostalog dijela Dalmacije navest ću primjere iz dvaju gradova, Splita i Šibenika, zbog posebnosti koje u odnosu na seoske sredine imaju u njima nadimci, osobni i obiteljski, posebnosti i po obliku i po načinu na koji oni identificiraju bilo obiteljske zajednice bilo njihove članove. Ističem najprije da su nadimci toliko »karakteristična pojava za primorsko-čakavske ambijente« da se može reći kako »u primorskoj Dalmaciji i na otocima nema ni obitelji ni pojedinca« bez nadimka te da neki npr. »splitski rodovi imaju u svojim obiteljskim ograncima niz nadimaka po kojima se razlikuju jedni od drugih«. ⁴⁴ Posebnost je u tome što se zbog stalnih promjena u strukturi stanovništva nekadašnji neprimjetan prijelaz osobnog u obiteljski nadimak pretvara u gradovima u neprimjetan prijelaz obiteljskog u osobni nadimak. Zatrti se razlika između ove dvije vrste antroponima ponajbolje ogleda na primjeru *Bāja*,⁴⁵ jednog od obiteljskih nadimaka za "kolino" Jurjevića,⁴⁶ jer se javlja kao nadimak pojedincima iz toga splitskog roda i samo u jedninskom obliku. Zato ću od splitskih nadimaka navesti samo one tipa *Ānta*, dakle obiteljske nadimke nastale konverzijom od osobnog imena⁴⁷ jer bi po sustavnoj tvorbi oni vjerojatnije od ostalih⁴⁸ pripadali ovoj skupini: *Dūda, Gřga, Jèra, Mīnja, Vrāna, Vrānja* ⁴⁹ te *Bōka, Frāna*,⁵⁰ *Gāga, Gāja, Gīga, Jōza, Pīpa, Žūža*.⁵¹

Evo i nekoliko šibenskih nadimaka: *Cūra, Jāja, Jānja, Kīka, Pūsa, Špānja, Tīca*. U nadimaka *Ćōrić* i *Šākić* u osnovi je osobni nadimak tvorbenog tipa *Pèra*. Posebno ih ističem kao primjere kakvi su, za razliku od primjera iste tvorbenostrukture u kopnenom dijelu Dalmacije, rijetki u gradovima dalmatinskog primorskog pojasa. Usporedba bi zaslužila temeljitiju analizu.

⁴³ RJA: prezime *Džāja* u Dubrovniku; Nosić 190: značenja »kudrav čovjek«.

⁴⁴ Vidović 5, 30.

⁴⁵ Značenja »pola bačve«, v. Vidović 14.

⁴⁶ Ostali su: *Domīna, Grādelīca, Katēkīšta, Kāndo, Lulaj, Pāmpān. Pēndilo, Pojībāba, Puntār, Zlāto* (s Vidovićevim naglascima).

⁴⁷ Nadimaka nastalih od osobnih imena drugačije tvorbenostrukture ima vrlo mnogo, npr. samo prema *Anton/Antonija* ima pored *Ānta* još: *Antala, Antilo, Antonin, Antoš* (Vidović 14), *Antica, Antić, Antoninac, Antuko, Antula* (iz moje građe).

⁴⁸ Pedesetak ostalih ove tvorbenostrukture naći će se među osobnim nadimcima.

⁴⁹ Svi iz Vidovićeva rječnika, 14–30.

⁵⁰ U Vidovića (19) *Frānja* je nadimak za istu obitelj, obitelj Kaliterna, s objašnjenjem »špekula za dječju igru, malen čovjek.«

⁵¹ Primjeri iz moje građe.

Obiteljski nadimci iz velebitskog prostora, oni koji su nastali od osobnog imena, najprije neizvedenog (konverzijom): *Lăće, Lüle, Pile*, zatim od izvedenog sufiksom *-ić*: *Gŕgići, Jürići, Mijići, Pëpići, Pđlići* te oni koji su nastali od osobnog nadimka, najprije neizvedenog (konverzijom): *Čvŕlje, Dŕpe, Gizde, Kljüće, Kùke, Ljige, Price, Pùke, Püste, Šiše, Šđše,*⁵² *Štrëte*, zatim od osobnog nadimka izvedenog sufiksom *-ić*: *Brălići, Drăčići, Këkići, Kësići, Kùgići, Lăpići, Mùsići, Skùtići, Šùšići*. Ima primjera koji bi mogli pripadati i skupini nastalih od osobnog imena i skupini nastalih od osobnog nadimka: *Büćići, Güćići, Kđkići*. Ima i primjera koji se u identifikaciji istog entiteta javljaju usporedo s nadimcima nesufiksalnog načina tvorenosti, kao što se uz *Pile* javlja i nadimak *Pilići*: *Dŕpići, Gizdeći, Kljüćići, Kùkići, Püstići*.

Slavonski obiteljski nadimci, izvedeni pridjevnim sufiksom *-in*: *Ăkini, Blăžini, Bđnini, Bŕnjini, Ćirini, Dënnini, Dđrini, Đükini, Đürini, Gŕgini, Ĭmbrini, Ĭvini, Jănini, Jđkini, Kăljinini, Măndini, Mićini, Mikini, Milini, Păvini, Përinini, Rëzini, Šimini, Văkini, Žüžini* te od osobnih nadimaka: *Bădini, Krüpinini, Rüdini*.

I razlike između slavonskih obiteljskih nadimaka na jednoj i svih ostalih na drugoj strani, razlike u načinu na koji su oblikovani ne samo po vrsti leksema u osnovi nego i po vrsti sufiksacije, zaslužile bi potpuniju analizu.

KORPUS OSOBNIH NADIMAKA I APELATIVA

U korpusu je najviše osobnih nadimaka iz zagorskog dijela sjeverne i srednje Dalmacije. Bit će podijeljeni prema načinu tvorbe u dvije skupine i u svakoj u podskupine prema vrsti leksema od kojih se tvore. Svaki dio podjele model je opisa njihovih izraznih vrijednosti. Njihove značenjske vrijednosti, a to znači i motivi njihova nastanka, mogli bi biti predmet drugačije klasifikacije.

U prvom su skupini osobni nadimci koji preinakom osnovnice te morfološkim i prozodemskim uobličavanjem postaju tvorenice tipa *Përa*. Tako npr. nadimak *Ćüća* nastaje od glagola *ćüćiti* značenja kakvo je i u glagola *ćüćati*, tj. »spustiti gornji dio tijela i ostati u položaju na nogama savijenim u koljenima«,⁵³ pa je tvorenica nadimak osobi koja *ćüći* umjesto da *sjedi*. Takvi su: a) tvoreni od glagola: *Ćăpa, Ćüta, Dŕpa, Đira, Pŕpa, Pülja, Püşa, Šëpa, Štŕca, Žăra* (muški), *Băca, Drisa, Këva, Këža, Krëta, Pŕda, Škilja, Štūca, Tăpa, Trza, Zjăla* (ženski), b) tvoreni od imenica: *Băja,*⁵⁴ *Gita, Gūjga, Škăra, Škūja* (muški), *Ćiba, Ćića, Gīga*⁵⁵ (ženski), c) tvoreni od pridjeva: *Cđta, Ćđla, Ćđpa, Mŕša, Šëpa, Šünta,*

⁵² Možda majčino djevojačko prezime. Jednako tako i nadimak *Price*.

⁵³ Šamija–Ujević 42.

⁵⁴ RJA: *băja*, hyp. od brat.

⁵⁵ RMH: *gigan*, »velik pijetao«; RJA: *Gīga*, »nadimak ženama koje su visoke«.

Tùnja (muški), *Bika*, *Bjèlja*, *Còla*, *Cřnja*, *Čùla*, *Čùpa*, *Ćòra*, *Gàra*, *Glùva*, *Gùza*, *Křlja*, *Křža*, *Kùsa*, *Mùta*, *Pèlja*, *Přca*, *Rùda*, *Rùnja*, *Rùta*, *Šàra*, *Zèka*, *Zèla*, *Zùba*, *Žùja* (ženski), d) tvoreni od osobnih imena: *Ćiga*, *Ćima*, *Ćòka*, *Dřda*, *Giga*, *Šjòca*, *Štùma* (muški), *Čitra*, *Žmàra* (ženski).

U drugoj su skupini osobni nadimci koji nastaju konverzijom ili od apelativa ili od kakvog antroponomastika druge vrste, pa npr. *Šàka* ne znači 'dio ruke' nego znači 'nadimak osobi s kakvom osobinom povezanom sa značenjem te imenice', kao što *Tèsla* ne znači ni 'drvodjelski alat' niti znači 'prezime', nego znači 'nadimak osobi sa svojstvom kakvo ima izumitelj s takvim prezimenom'. Primjeri: a) nastali od apelativa: *Bàčva*, *Bèna*, *Bòta*, *Bùša*, *Čiča*, *Čika*, *Ćàca*, *Ćika*, *Fřka*, *Griža*, *Òdža*, *Sila*, *Škòda*, *Šùša*, *Švràka*, *Tica*, *Tùka*, *Žila* (muški), *Bùbla*, *Càta*, *Čigra*, *Kìbla*, *Kùga*, *Kùja*, *Prèša*, *Šiba*, *Vràna* (ženski), b) nastali od kakvog antroponima: *Dùda*, *Dùka*, *Džàja*, *Đòka*, *Gřga*, *Pišta*, *Rèlja*, *Vrànja* (muški) i c) od uzvika (onomatopeja): *Règa*, *Zìza*, *Žiža* (ženski).

Ima i nadimaka kojima nije moguće pouzdanije odrediti ni način tvorbe, ni motiv nastanka, ni značenjske vrijednosti izvan značenja 'nadimak': *Bèla*, *Ćuna*, *Čùza*,⁵⁶ *Džèka*, *Đèka*, *Đida*, *Điša*, *Gàka*, *Gàlja*, *Gùja*, *Kèja*, *Kùba*,⁵⁷ *Ljòta*, *Mùša*, *Nàca*, *Pìdža*, *Plèja*, *Pùjga*, *Sènja*, *Škita*, *Šòpa*, *Ždèla*, *Žgàlja* (muški), *Bùtra*, *Càgra*, *Dàca*, *Dàma*, *Gàsa*, *Gèma*, *Kàla*, *Kèdra*, *Kèka*, *Lèta*, *Lìca*, *Ròla* (ženski).

Nadimci (pretežno) osobni iz splitskog antroponimikona: *Bàla*, *Bàša*, *Bèla*, *Bìba*, *Bòsa*, *Břba*, *Bùla*, *Fjàka*, *Gàra*, *Kèsa*, *Kèva*, *Kjùka*, *Kòta*, *Kràva*, *Křpa*, *Kùštra*, *Lisa*, *Lòla*, *Mùfa*, *Pùpa*, *Rica*, *Sipa*, *Ščùla*, *Tàta*, *Třja*, *Tùta* (Vidovićev rječnik), *Bèka*, *Břika*, *Bùja*, *Càca*, *Čika*, *Čùpa*, *Đita*, *Fjùba*, *Gàla*, *Giga*, *Gùta*, *Gùza*, *Lìza*, *Mùra*, *Mùsa*, *Sàbja*, *Slèša*, *Smàca*, *Škica* (iz moje građe).

Nadimci s velebitskog prostora: *Bàka*, *Bèla*, *Ćuka*, *Jùda*, *Kùga*, *Làla*, *Lèša*, *Mùta*, *Přca*, *Přša*, *Škica*, *Tùlja*, *Žùra* te: *Dřpa*, *Kùka*, *Làca*, *Mùsa*, *Pila*, *Přica*, *Pùka*, *Pùsta*, *Šiša*, *Štrèta* koji su i obiteljski nadimci kad su u množinskom obliku.

Navest ću i primjere iz Jurišićeva rječnika (RBJ) i to samo one uz koje stoji naznaka 'nadimak' i samo tvorenice s odgovarajućim izrazom u njegovu i odsječnom i nadodsječnom dijelu: *Ćòka*, *Ćòpa*, *Ćùša*, *Dràga*, *Dùka*, *Đùra*, *Hèra*, *Jàja*, *Jàka*, *Kàja*, *Kèka*, *Kika*, *Kùka*, *Mùlja*, *Šàra*, *Škàra*, *Žiža*.

Apelativi tipa *zùba* tvore se u općem leksiku istim načinom kojim se tvore nadimci tipa *Zùba* u antroponomastičkom leksiku. Po ovoj se tvorbenoj osobini

⁵⁶ RSP s. v. *ćuza*: »(pejorativno) malena a široka žena. Postanje možda onomatopejsko.«

⁵⁷ Nastaje ili konverzijom od apelativa *kùba* (*kùba*) značenja 1. kupola, svod, 2. dio uređaja za pečenje rakije, dio nalik na kupolu, 3. hrpa (obično tucanika), 4. dio šešira (bez oboda), 5. vrsta cigare ili nastaje pokraćeničkom tvorbom od 1. osobnog imena Jakub, 2. prezimena Kubala, prezimena slavnog nogometaša.

apelativi ovoga tvorbenog tipa razlikuju od apelativa kao što su *băčva*, *krăva*, *tũka* koji antroponimima postaju konverzijom kao posebnim tvorbenim načinom. Neka za usporedbu posluže ova dva primjera: »Njegova partnerica u salonskim komadima bila je ona visoka, suha glumica, neka zuba, bez prsiju.«⁵⁸ »S isturenim zubalom (...), ona je i za oči s malo zahtjeva bila ružna (...). Kad oni ne uspješe da je primire, odluči da sam dođe u Šibenik i vidi u što se pretvorila djevojčica kojoj su se djeca rugala: Zuba.«⁵⁹ Jedna je tvorenica znak za svaku ženu s "isturenim zubalom", druga je znak kojim se identificira jedna osoba sa značajnim obilježjem odgovarajuće prirode u svojoj sredini, jedna je općeg, druga je proprijalnog značenja, dakle razlika kakva se u opisu izraza može zanemariti. To je razlog što ću u ovom pregledu navesti i primjere tvorenica ovoga načina tvorbe iz općeg leksika.

Prebirući po izvorima, pribilježio sam tek tridesetak primjera. Od devet gramatika spominju se samo u dvije (GSB i GTM) i samo primjeri *băca*, *băja*, *djêda*, *gũsa*, *šũra*, a u rječnicima još i ovi: *čôra*, *čũza*, *drđlja*, *gũza*, *kêza*, *kêža*, *kũdra*, *kũsa*, *kũštra*, *lũda*, *mũsa*, *šêpa*, *škica*, *škilja*, *zũba* te *čũla*, *găra*, *gũda*, *šăra*, *zêka*, *žũja* uz koje najčešće stoji naznaka da označavaju domaće životinje.

Popis antroponima tipa *Përa* prema antroponomastičkim vrstama, s nekim podjelama unutar njih, ovako oblikovan tek da bude pregledniji, zahtijeva makar letimičan osvrt na opis neprozirnih i/li malo prozirnih osobnih nadimaka da tako bude jasnije zašto se javljaju tolike nedoumice kad ih razvrstavamo u posebne skupine prema motivu nastanka. Budući da je riječ samo o jednoj vrsti antroponomastičkog leksika, naoko se čini da osvrt ne može imati značajniju vrijednost za otkrivanje zakonitosti u antroponomastičkoj tvorbi. Osobni su nadimci, međutim, kao i osobna imena, izdašan izvor za nastanak ostalih dviju antroponomastičkih vrsta. Od njih se tvore obiteljski nadimci, od njih je jednim od tvorbenih načina tvoren vrlo velik broj prezimena. Osobni se nadimci, pak, tvore i od osobnih imena. Velik broj tako tvorenih nadimaka nije velike prozirnosti pogotovo kad se s nepromijenjenim oblikom javljaju znakovima za prezimensku identifikaciju, npr. *Čveljo*, *Švele*, *Švelja*, *Šveljo*.⁶⁰ Kao što kazuju primjeri iz ovoga pregleda, osobni se nadimci tvore i od apelativa. Imamo tako neprestano kruženje: prijelaz općeg u posebni leksik,⁶¹ prijelaz primjera jedne antroponomastičke vrste u drugu i to u oba smjera, od osobnog imena do osobnog nadimka i od

⁵⁸ Tekst Milana Begovića, RMS s. v. zuba.

⁵⁹ Ivan Aralica, *Psi u trgovištu*, izd. Znanje, Zagreb 1979., str. 12.

⁶⁰ Pregršt primjera vidi u: Bjelanović (1998:60).

⁶¹ »Granica sobstvennyh i naricatel'nyh uslovna. Imena postojanno perehodjat iz odnoj kategorii v druguju«, Superanska 74.

osobnog nadimka do obiteljskog nadimka, odnosno do prezimena. Kad objasnimo nadimak, postaju prozirnije i tvorenice koje nastaju od njega: objašnjen nadimak *Špéro* objašnjava i prezime *Špérac*, i prezime *Šperanda*, i prezime *Špérkov*. S objašnjenim jednim izraznim i značenjskim slojem jasniji su u tvorenicama i slojevi iz lanca kasnijih tvorbi.

Iako se pri prijelazu općeg u posebni leksik i pri prijelazu jedne vrste u drugu vrstu antroponima prigušuju izvorni značenjski signali i često mijenjaju pojedinosti izraza osnovnice, moguć je valjan opis i tako nastalih antroponima jer svaki od njih ima izraz, svaki je tvoren na neki od tvorbenih načina i svaki po nekom tvorbenom modelu. Stoga opis mora biti opis tih triju vrijednosti. Koliko će nam se posrećiti da u onome što se nudi oku i uhu pronađemo vrijednosti koje se javljaju u našoj svijesti kao motiv nastanka, kao izvorno značenje, zavisi od signala u postavi jezičnog znaka i od naše sposobnosti da u njima prepoznamo način tvorbe i model nastanka. Jedino po tome možemo neprozirnim osobnim nadimcima i antroponimima koji od njih nastaju opisati značajnije pojedinosti izgubljene u vremenu i prostoru. A osim izraza gubi se sve ostalo: od razloga zbog kojih je nadimak oblikovan onako kako je oblikovan, preko pojedinca kojeg nadimak identificira i kvalificira, trenutka njegova nastanka, prostora u kojem se pojavio do pojedinca koji je neki motiv uobličio u antroponomastički znak.⁶² Zato je opis valjan i kad s ciljem da opišemo kako je koji antroponim nastao opišemo kako je mogao nastati.⁶³ Najvažnije je da po odlikama i odsječnog i nadodsječnog dijela izraza⁶⁴ antroponim smjestimo u sustav kojem pripada i da mu u tom sustavu pronalazimo sustavnu motivaciju, pa makar opis fenomena s nevidljive strane jezičnog znaka i ne mogao biti jednoznačan u onih primjera u kojih ograničenom broju izraznih signala može biti pridružen neograničen broj značenja.⁶⁵

⁶² Ni s najvećom domišljatošću ne bih mogao otkriti motivaciju osobnog nadimka *Nādilja* da ne znam da mu je u osnovi *Ilja*, ime Ilje Erenburga, u nas nekad vrlo hvaljenog sovjetskog književnika, da ne znam onoga na koga se odnosi i onoga koji je, da se naruga "umnim sposobnostima" svoga susjeda, svom susjedu uobličio nadimak značenja 'pametniji i od samog Ilje', dakle *Nādilja*.

⁶³ Usp. tvrdnju P. Šimunovića (1985:8): »Svako, ma kako dobro istraženo prezime, kao i svako obrađeno porijeklo riječi, ne kazuje nam uvijek pouzdano od čega je što postalo, već od čega je što moglo postati, a da pri tom ne bude u suprotnosti ni s jezičnim, ni sa stvarnim činjenicama.«

⁶⁴ Da nadodsječak bitno određuje i način tvorbe i tvorbeni model, dokazuje nadimak koji je s nadodsječkom *Bāka* po načinu tvorbe u jednom sustavu, u sustavu konverzija *apelativ* → *antroponim*, a s nadodsječkom *Bāka*, kako nadimak izgovara sam nositelj (Blaž Slišković), po načinu tvorbe u sustavu pokraćeničkih (hipokorističnih) tvorenica. U sustavu jednog načina tvorbe jedna je vrsta motivacije, u sustavu drugog načina tvorbe motivacija je sasvim drugačije prirode (možda tepanjem od osobnog imena ili od *Bāka* ← *Bajislav*, ali takvu vezu ne mogu protumačiti).

⁶⁵ Tako su npr. u nadimka *Žmāra* istovremeno tri motiva: jedan je motiv osobno ime *Mara*, drugi je motiv oblikovan protezom ispred imena i znači »šušljanje kao govorna odlika osobe na koju se odnosi«, a treći je u vezi s jednim od značenja apelativa *žmāra* (usp. nadimak *Čvarak* sa značenjem »prznica« u pjesmi Ratka Zvrka iz zbirke *Grga Čvarak*).

III. RASPODJELA

RASPODJELA U PROSTORU

Antroponimima ovoga tvorbenog načina nije jasan areal, nije, zapravo, ni približno jasan onoliko koliko je jasan tvorenicama ovoga tvorbenog načina s tipičnom novoštokavskom prozodijom. I u govorima koji se međusobno znatno razlikuju ima primjera ovih antroponima ostvarenih na jednak način, čak u svim pojedinostima izraza, pa se među antroponimima govora jedne vrste akcentuacije javljaju i oni s prozodemskim obilježjem i nekog drugog naglasnog sustava. Tako se u čakavskim govorima uz *Dōmā*, *Fīlā*, *Frōnā*, *Jōkā*, *Kōtā*, *Lōdā*, *Lūcā*, *Lūkrā*, *Mōndā*, *Mōrā*, *Ōntā*, *Stōnā*, *Pērā*, *Šīmā*, s prednaglasnim dugim slogom i naglašenom ultimom kao tipičnim obilježjem čakavske akcentuacije nalaze i *Kīta*, *Lāla*, *Mīla*, *Tēja* u ženskih i *Gřga*, *Mīja*, *Mīka*, *Šīma*, *Tōma*⁶⁶ u muških s prozodemskom odlikom kakva je i u antroponima iz novoštokavskih areala.

Navest ću prostore u kojima gustoća antroponima tipa *Përa* ima značajniju vrijednost i u njima samo osobna imena, prvo, zato što su ovi antroponomastici najizdašniji izvor ostalim vrstama antroponima i, drugo, zato što im u korpusu nije naznačen teritorijalni raspored kao što je naznačen prezimenima i nadimcima, obiteljskim i osobnim.

Lika s velebitskim prostorom, s jedne i s druge strane velebitskih vrhova: *Ānta*, *Bāja*, *Bānja*, *Blāja*, *Bōća*, *Bōža*, *Brāja*, *Brānja*, *Būdža*, *Cēna*, *Čēća*, *Čēja*, *Čēpa*, *Čēva*, *Čīka*, *Čīpa*, *Čōja*, *Čōla*, *Dāka*, *Dānja*, *Dmīca*, *Dmīća*, *Dūda*, *Dūja*, *Dūka*, *Đūca*, *Đūda*, *Đūka*, *Đūra*, *Đūsa*, *Đūša*, *Frāna*, *Frānja*, *Gnjāja*, *Gřga*, *Gřša*, *Īca*, *Īsa*, *Īva*, *Jāka*, *Jāndra*, *Jōca*, *Jōća*, *Jōja*, *Jōka*, *Jōla*, *Jōpa*, *Jōsa*, *Jōža*, *Jūka*, *Jūra*, *Kōća*, *Kōsta*, *Lēša*, *Lōvra*, *Lūca*, *Lūla*, *Māja*, *Māka*, *Mānja*, *Mārka*, *Māta*, *Mīca*, *Mīha*, *Mīja*, *Mīka*, *Mīla*, *Mīlja*, *Mīma*, *Mīta*, *Nidža*, *Nīka*, *Nīna*, *Pāja*, *Pānja*, *Pāva*, *Pēpa*, *Pēra*, *Pērza*, *Pīlja*, *Pīpa*, *Pōša*, *Rāca*, *Rāka*, *Rōka*, *Rōša*, *Sřđa*, *Stēlja*, *Sīpa*, *Šīka*, *Šīma*, *Tāsa*, *Tēja*, *Tōda*, *Tōla*, *Tōma*, *Tōna*, *Tōnja*, *Tōša*, *Tūma*, *Tūna*, *Tūnja*, *Vāja*, *Vlāda*, *Vrānja* (muška), *Ānda*, *Bāra*, *Bōža*, *Dāna*, *Jēka*, *Jēla*, *Jēža*, *Jōka*, *Kāja*, *Kāta*, *Kōka*, *Lūca*, *Ljūba*, *Mānda*, *Māra*, *Mīma*, *Pēpa*, *Rōja*, *Tōna*, *Vīca*, *Zōra* (ženska).⁶⁷

Dalmacija, njen kopneni (novoštokavski) pojas: *Bōća*, *Bōka*, *Bōža*, *Brānja*, *Čēva*, *Čīka*, *Čīma*, *Čīpa*, *Čīva*, *Dālja*, *Dōća*, *Dūca*, *Dūća*, *Dūka*, *Đēla*, *Đōca*, *Đōđa*, *Đōka*, *Đūda*, *Đūka*, *Đūša*, *Gāna*, *Gliša*, *Gnjāca*, *Gnjāja*, *Gōga*, *Gōja*, *Gřga*, *Īfa*, *Īja*, *Īva*, *Jāndra*, *Jāša*, *Jōca*, *Jōja*, *Jōsa*, *Jōža*, *Jōža*, *Jūra*, *Kōlja*, *Kōsta*,

⁶⁶ Izvori: RHŠ; Hraste 333–335; Skok (1956: 252, 254, 268).

⁶⁷ Izvori: Dragičević, Rogić, RRG, Tomljenović.

*Kùzma, Làća, Làka, Lùća, Lùća, Lùja, Màka, Màta, Mića, Mìka, Mìnja, Miža, Nàna, Nića, Nìdža, Nìna, Nòla, Òlja, Pàja, Pèja, Pèra, Pèša, Ràća, Sàka, Sàša, Sřđa, Stèlja, Stèva, Stìpa, Špìka, Špìra, Tòma, Tòša, Trìša, Tùma, Tùna, Tùta, Vàta, Vèlja, Vràna, Vrànja, Žìka, Žìža (muška), Àlja, Ànja, Dùka, Đèđa, Fèma, Gàna, Grèta, Īka, Jàka, Jòka, Kàća, Kìka, Làka, Ljùba, Mànja, Màra, Nàda, Nèka, Nèla, Nèša, Nìja, Nìka, Òlja, Pèpa, Pèra, Sànja, Sàša, Stèva, Tànja, Tìja, Tòša, Vàna, Vèra, Vùka (ženska).*⁶⁸

Slavonija (od Virovitice do Vuke) i Baranja: *Àndra, Cvèna, Đùka, Đùra, Fàba, Fìla, Gřga, Īmra, Īva, Jòza, Jùša, Màrća, Màrka, Màta, Mića, Mìka, Miša, Pàva, Pèra, Stìpa, Šìma, Tòma, Tòna, Tùna, Žìga (muška), Àga, Bàra, Cìla, Èla, Ērža, Jànja, Jèla, Jùla, Jùsta, Kàta, Lùca, Mànda, Màra, Màrta, Rèza, Slàva, Stàna, Stàža, Trèza, Zlàta (ženska).*

Osobnih imena tipa *Pèra* ima i u miješanim govorima na dodiru triju hrvatskih narječja, u karlovačkom govoru, s dominantnim čakavsko-kajkavskim osobinama: *Jàndra, Jìva, Jòsa, Jòža, Jùra, Màta, Mìja, Pèra, Stèva (muška), Bàra, Jàna, Kàta, Ljìlja, Ljùba, Màra (ženska)*⁶⁹ i u ozaljskom kajkavsko-čakavskom govoru s brojnijim kajkavskim osobinama: *Blàža, Frànja, Jàndra, Jànka, Jìva, Jòža, Jùra, Kùzma, Lòvra, Màta, Mìha, Mìka, Pèra, Ròka, Štèfa, Šìka, Tòma, Vìda (muška), Bàca, Bàra, Dàna, Dòra, Jàga, Jèca, Jèla, Kàta, Ljùba, Màca, Màra, Mìra, Nàda, Rèza, Ròza, Vèra, Zòra (ženska).*⁷⁰

Ima ih i u neštokavskim, nemiješanim govorima. Neka za primjer budu tri takva govora. Prvi su primjer osobna imena u kajkavskom selu Gornji Turni u Gorskom kotaru:⁷¹ *Àndra, Jòža, Màta, Tòna (muška),*⁷² *Bìna, Bòsa, Dàna, Dràga, Īva, Kàta, Lìna, Mìca, Pèpa (ženska)*, drugi, osobna imena u čakavskom govoru otoka Vrgade:⁷³ *Bàja, Dràga, Dùka, Đùra, Jùra, Tòma (muška), Bòža, Fràna, Jàka, Kàja, Lènja, Lìza, Ljùba, Mìla, Stòša, Šìma, Vèra (ženska)*, treći, osobna imena žumberačkih čakavaca:⁷⁴ *Gřga, Mìja, Mìka.*

Osobnih imena ovih tvorbenih i prozodemskih odlika ima i na širem prostoru. Već sam spomenuo zašto u korpusu navodim primjere zapadnohercegovačkih prezimena. Zbog istog ću razloga ovdje navesti i zapadnohercegovačka osobna imena:⁷⁵ *Bàka, Bàlja, Bèća, Bèća, Bèša, Bùka, Bùša, Còka, Čùpa, Đùka, Gòga, Gràća, Gřca, Gřča, Gřga, Hùsa, Jùka, Kòsta, Kràsna, Krèša, Kùba, Làla, Lùka,*

⁶⁸ Izvor: RŽB i primjeri iz novijih istraživanja.

⁶⁹ Finka-Šojat 118–119.

⁷⁰ Težak 81–82.

⁷¹ Lisac 334–335.

⁷² U bilješci (str. 339) autor navodi da se u ovih primjera dočetno *a* izgovara kao otvoreno *e*.

⁷³ Svi su primjeri iz RBJ.

⁷⁴ Skok (1956: 252, 254, 268).

⁷⁵ Sva se ona, prema Nosićevu tumačenju, nalaze u osnovi zapadnohercegovačkih prezimena.

Lùla, Mëka, Mëša, Mřča, Mùja, Përa, Përva, Pùša, Rëdža, Sila, Šiša, Vùja, Zëba, Žàra (muška), *Lùca, Ljùba, Sòsa, Stàna* (ženska). Podudarna je ovomu i tvrdnja da osobna imena kao što su *Fàta, Hùsa, Màra, Mùja* »najčešće sretamo u govoru Mostara i njegove neposredne okoline«. ⁷⁶ Osobnih imena tipa *Jòva, Mìca* ima od hercegovačkih govora još samo u centralnohercegovačkoj antroponimiji. Kako je to područje bilo matično (i)jekavcima zapadno od Neretve i Bosne, »to bi upućivalo na zaključak«, ⁷⁷ da su ovi antroponimi nanos stanovništva koje je u vrijeme turskih ratova migracijama naselilo Bosansku krajinu, Liku, sjevernu Dalmaciju i Slavoniju. Pitanje bi zahtijevalo potpuniju analizu. Ne bi li bio uvjerljiv i zaključak da su se ove antroponomastičke forme u doseljenika dobro očuvale na zapadu daleko od njihovih matičnih prostora i zato što su u antroponimikonu starosjedilačkog stanovništva s kojim su došli u dodir već postojale forme podudarne s ovima strukturom odsječnog, pa i nadodsječnog dijela izraza. Mogao bi, dakle, biti i zaključak da jezično miješanje u ovoj vrsti leksika nije bilo nadslojavanje nego prožimanje. Jednako tako treba shvatiti i dobro očuvane antroponime tipa *Jùra, Sùpa* stanovništva koje je u isto vrijeme, zbog istih razloga naselilo iste ove prostore migracijama iz zapadne Hercegovine.

Širem području pripadaju i antroponimi ovoga tvorbenog tipa zapadno-bosanske antroponimije. Osim primjera *Cvika, Đùda, Kòča, Mìca, Mìka, Tòca, Tòma, Triša, Tùma* nemam drugih, ali ih ima, vjerojatno, onoliko koliko ih ima u susjednim govorima istih odlika i istog podrijetla. Upravo je znakovit primjer Petra Kočića koji je »u prvim izdanjima svojih pripovijedaka davao čitaocima upute da upravo s tako brzim akcentom valja izgovarati imena njegovih likova iz Bosanske krajine« ⁷⁸ jer je osjećao da im je i naglasak signal dijalekatske obilježnosti. ⁷⁹

Na kraju ovoga pregleda navest ću i muslimanska osobna imena u Bosni i Hercegovini koja su načinom tvorbe, morfološkom i prozodemskom strukturom u potpunosti prilagođena tvorenicama tipa *Përa*: *Àhma, Àla, Àsma, Àta, Bëca, Bida, Džàna, Èkra, Èna, Èsa, Fàda, Fàja, Fëhma, Fikra, Fùda, Fùza, Hàka, Hàma, Hàsa, Hida, Hùsa, Hùsna, İbra, İsma, İza, Jùka, Jùsa, Këma, Kùrta, Mëha, Mënsa, Mëša, Mùha, Mùja, Mùrta, Nija, Nùrda, Nùsra, Òma, Ràga, Rëmza, Rifa, Rùžda, Sàfa, Sëja, Siba, Sifa, Smàja, Sùda, Sùla, Tòfa, Vàha, Zàha, Zàja, Zija, Ziza* (muška), *Àdla, Àmra, Biza, Bùba, Đùla, Đùlba, Fika, Hika, İlda, Kisa, Mëla, Mida, Mìrha, Rùha, Sëha, Šëma, Vëra, Zëka, Zilha, Zina, Zùla* (ženska) te imena koja označavaju i mušku i žensku osobu: *Džëma, Mìra, Miza, Zika*. ⁸⁰

⁷⁶ Peco (1961–1962: 322).

⁷⁷ Peco (1978: 96).

⁷⁸ Šimunović (1995: 31–32).

⁷⁹ Šimunović (1985: 251).

⁸⁰ Svi su primjeri iz RIS.

Razlika među ovdje spomenutim govorima razlika je samo u gustoći s kojom se u njihovu antroponimikonu javljaju tvorenice ovoga tvorbenog tipa. Gustoća bi mogla biti mjerljiva. U ovom antroponomastičkom sloju mogla bi biti mjerljiva iz odnosa tvorenica tipa *Pèra* prema dominantnom tipu tvorenica istog tvorbenog načina u svakom govoru. U novoštokavskim govorima bio bi to odnos između tvorenica tipa *Pèra* i tvorenica tipa *Péro*, odnosno tipa *Pére*. Za takvo bismo mjerenje morali imati detaljan popis antroponima i jednog i drugog tipa. Koliko su popisi nesavršeni, najvjerojatnije zbog nesavršenih metoda kojima ih ostvarujemo, koliko je varljivo količinsko mjerenje jezičnih podataka, pokazuju dva popisa za koja mislim da su potpunija od svih dosadašnjih (meni poznatih). Prema jednom popisu⁸¹ u dijelu sjeverne Dalmacije muških osobnih imena tipa *Pèra* ima 15%. Prema drugom popisu⁸² muških osobnih imena istoga tipa ima u ličkim govorima čak 40%. Iako sumnjam u to da bi mogla biti tolika razlika u gustoći antroponima ovoga tipa tvorenosti u antroponimikonima govora koji su srodni po svemu, po jezičnim odlikama, po razmještaju i po podrijetlu, mjerenje ipak kazuje da se osobna imena tipa *Pèra* ostvaruju u vrlo visokom stupnju gustoće u govorima i jedne i druge regije.

Pregled bi mogao završiti istom konstatacijom kojom je i započeo: areal antroponima tipa *Pèra* nema jasni(ji)h granica. Slika će ipak biti potpunija kažemo li, prvo, da ovih antroponima ima više u štokavskim nego u neštokavskim i više u novoštokavskim nego u staroštokavskim govorima, drugo, da je na cijelom području na kojem je »nestalo hipokorističkoga -a⁸³ formiran nov tip muških hipokoristika s kratkim osnovinskim vokalom«⁸⁴ i, treće, da su tvorenice ovakve tvorbene, morfološke i prozodemske strukture gušće na prostoru zapadno od Neretve i Bosne⁸⁵ nego istočno od te granice.⁸⁶

RASPODJELA U VREMENU

Tvorenice ovoga načina tvorbe nemaju sigurne prošlosti, a nemaju je jer ju nije lako rekonstruirati na način da u rekonstrukciji nema nedoumica. U antroponimikonu svakog indoeuropskog jezika postoji sloj osobnih imena nastalih pokraćivanjem osnovnog imena. Zato u razvijenijih jezika postoji za ovu vrstu tvorenica metajezični znak motiviran pokraćivanjem kao njihovom dominantnom

⁸¹ Bjelanović (1998:175–178) (191 tipa *Péro*, 96 tipa *Pére*, 51 tipa *Pèra*).

⁸² Dragičević (1984:173–174) i (1985:97–98) (79 tipa *Péro*, 54 tipa *Pére*, 85 tipa *Pèra*)

⁸³ Odnosi se na -a u tvorenica tipa *Péra*, usp. Maretićevu tvrdnju (1886:81/142) da su hipokoristici *băca*, *băja* noviji u odnosu na *báca*, *bája*.

⁸⁴ Bošković 483.

⁸⁵ Peco (1978:96).

⁸⁶ Usp. primjere *Bîva*, *Mîca*, *Mîdža*, *Mîla*, *Mîša*, *Mîša*, *Mîša*, *Mîša*, *Mîša*, *Mîša* u: Matijašić 339, 342, 343, 346.

tvorbenom osobinom: u njemačkom jeziku *Kurzname*, u ruskom *sokraščennoe imja*, u talijanskom *accorciativo*, u engleskom⁸⁷ *shortening (abbreviation, abbreviated word)*.⁸⁸ U svakoj jezičnoj skupini zajedničkog prajezika, u svakom jeziku svake skupine, u svakom se idiomu svakog jezika tvorbeni mehanizam s vremenom ostvarivao na svojstven način. Usprkos svim nedoumicama koje prate opis jezičnih kategorija kad one nastaju u vrlo velikom vremenskom razmaku i iz vrlo složenih jezičnih odnosa, mogli bismo najopćenitije reći da je u hrvatskom jeziku i u njegovim idiomima razvoj ovih tvorenica išao pravcem sve složenijeg oblikovanja njihove morfološke, njihove prozodemske, pa zato i njihove tvorbene strukture, dakle sasvim suprotno od pravca mnogih indoeuropskih jezika, »romanskih i nekih germanskih, koji su se u svom gramatičkom razvoju od srednjeg vijeka ka suvremenoj epohi kretali, kao što je poznato, od flektivne strukture ka strukturi u većoj ili manjoj mjeri analitičkoj«. ⁸⁹

Jasnije se naziru četiri razdoblja u kojima su se oblikovale tvorenice ovoga načina tvorbe. Nazvat ću ih prema dominantnoj jezičnoj osobini jer im vrijeme nastanka nije moguće točnije odrediti.

Pokraćivanje je prvo razdoblje u vremenskoj okomici. Ostvaruje se po modelu po kojem su se ostvarivale tvorbe i u ostalim indoeuropskim jezicima. Model je, očito, stariji od tvorenica koje su njime ostvarene. Zato Maretić uz primjere antroponima *Ber, Bun, Dom, Drug, Hran, Hval, Njeg, Rad, Slav, Stan, Strat, Strez, Vlad*,⁹⁰ tvorenih od dvočlanih slavenskih imena, s poluglasom (jorom) kao njihovom morfološkom odlikom, navodi da se radi o »veoma staroj stvari«⁹¹ i dodaje u nešto drugačijem kontekstu za ove tvorenice da ima takvih primjera i u drugim indoeuropskim jezicima.⁹²

Drugo je razdoblje *sufiksacija*. Možemo je smjestiti u praslavensko vrijeme jer tom vremenu pripada i sufiks, sufiks *-jb*,⁹³ kojim se pokraćevnice izvode u

⁸⁷ U engleskim rječnicima nisam našao značajniju potvrdu da se ovim terminima označavaju samo tvorenice tipa: *Bert, Bill, Bob, Chris, Fred, Franch, Jack, Joe, Kate, Liz, Madge, Mark, Mitch, Nat, Nick, Pete, Phil, Rob, Sam, Steve, Ted, Tom* itd.

⁸⁸ Njima bi u hrvatskom jeziku odgovarao termin *pokraćevnica*, znatnije prilagođen prirodi ovih tvorenica od uobičajenog termina *hipokoristik*.

⁸⁹ Budagov (1977:108), usp. prijevod, Budagov (1981:111).

⁹⁰ Maretić (1886:82/134–135).

⁹¹ Maretić (1886:82/131) i objašnjava nešto dalje (str. 140): »I ostali slavenski narodi tvore ipokoristike od složenih imena kao i naš, kako se može obilno razabrati iz Miklošičeve radnje o slavenskim imenima. Već se iz toga vidi da su Slaveni još u vrijeme zajednice svoje počeli krnjiti složena imena u prosta. Ovdje se može navesti primjer iz rasprave crnorisca Hrabra koji poznatoga moravskoga kneza zove *Rasticъ*, a isti se knez u drugim izvorima zove *Rastislav*, dakle ipokoristik pored potpunog imena.«

⁹² Maretić (1886:82/132).

⁹³ RPS s. v. *-j*: »baltoslav., sveslav. i praslavenski pridjevski sufiks« ; GSI 214; GBJ 45.

tvorenice drugačije tvorbene strukture. Pritom se, kao u primjera *Njeg* → *Njež*, *Rad* → *Radđ*, *Stan* → *Stanj*, *Vlad* → *Vladđ*,⁹⁴ nepalatalni suglasnici palataliziraju i postaju nositeljima izraznih i značenjskih vrijednosti ovih tvoreničkih struktura.⁹⁵

Treće je razdoblje *morfološka stilizacija* tvorenica nastalih pokraćivanjem, odnosno i pokraćivanjem i sufiksacijom. Ostvaruje se u raspadu praslavenske zajednice⁹⁶ i potvrde se javljaju u pisanim dokumentima vrlo rano, npr. *Drago* (*Drogo* < *Drogovit*) u franačkim analima 789. godine.⁹⁷ U jezičnom osjećaju sad nositeljima izraznih i značenjskih vrijednosti tvorenica postaju fleksemi *-a*, *-o* i *-e* u različitom odnosu ovisno o tome označavaju li mušku ili žensku osobu, ovisno o idiomu u kojem se ostvaruju, pa možda i o nadodsječku tvorenice s odgo-varajućom morfološkom stilizacijom, ali ovaj preplet već triju tvorbenih elemenata nije lako rasplesti i rasplet povezati s vremenom i prostorom u kojem su se prepleli.

Prozodemska stilizacija četvrto je razdoblje u oblikovanju tvorenica ovoga tvorbenog načina. Ostvarena je u većeg broja idioma štokavske baze premještanjem naglasaka s ultime na prvi slog u obliku dugouzlaznog u tvorenica na *-o* i *-e* u muških i na *-a* u ženskih osobnih imena. Sad obilježje izraznih i značenjskih vrijednosti preuzima nadodsječak tvorenica.⁹⁸ Proces oblikovanja dvosložnih osobnih imena nastalih pokraćivanjem osnovnog imena dovršen je sa svim morfološkim, prozodemskim i tvorbenim raznolikostima do šesnaestog stoljeća prošloga milenija.

U ovom se nacrtu ogleda razvoj svih pokraćeničnih tvorenica, dakle i tvorenica tipa *Pěra*. Pitanje je samo kad se u povijesnoj okomici javlja svaka vrsta sa svojim karakterističnim suodnosom morfoloških i prozodemskih signala. Odgovor mogu dati samo pisani dokumenti ako imamo na umu da moramo biti oprezni kad »činjenice prosuđujemo na osnovi grafije«. ⁹⁹ Upravo je znakovit primjer muškog osobnog imena *Radde* iz *Supetarskog kartulara*. Petar Skok¹⁰⁰ dobro osjeća nesklad u rasporedu tvorbenih vrijednosti u njegovoj postavi jer je udvojeni suglasnik u grafiji oznaka za kratak prethodni slog, a po fleksemu *-e* taj bi slog morao biti dug. Iz ovoga ću pisanog spomenika navesti primjere muških

⁹⁴ Maretić (1886: 82/134–135).

⁹⁵ Železnjak 32, Bošković 442.

⁹⁶ Već u kasnom praslavenskom počeli su se oblicima tipa *Radđ* dodavati *a* i *o*, Bošković 442.

⁹⁷ Bošković 443.

⁹⁸ »Hipokoristički osjećaj vezan je za dugi akcenat. Njega nema ako je drugi akcenat na osnovnom vokalu«, RPS s. v. –o⁴.

⁹⁹ Martinet 9.

¹⁰⁰ Skok (1952: 255).

osobnih imena koji bi mogli biti dokaz da su se imena tipa *Pèra* pojavila kao i sva druga ovoga tvorbenog načina vrlo rano u našoj prošlosti, prije nastanka ovoga rukopisa krajem XI. i početkom XII. stoljeća, i to bez objašnjenja nedoumica u vezi s grafijskom prezentacijom njihovih morfonoloških i tvorbenih vrijednosti: *Brana* (ili *Brano*, 272),¹⁰¹ *Desa* (253, 278), *Gruba* (ili *Grubo*, 254, 273), *Jura* (*Jurre*, 264, 272), *Micha* (274), *Preda* (ili *Predo*, 255), *Zura* (*Zurra*, 264, 272, 273), *Žura* (273).

Na isti ću način navesti i primjere K. Jirečeka:¹⁰² *Benna* (: Benedictus, 82), *Drža* (: Držimir, 82), *Jaka* (: Jacobus, 82), *Jura* (*Jurra* < Georgius, 170), *Mrđa* (: Merga, 228), *Sabba* (: Sabinus, 82), *Slabba* (: Slav, 82), *Zurra* (: Georgius, 82), a u ženskih imena *Bossa* (216) i *Dessa* (219) udvojeni suglasnici nisu autoru oznaka za kratkoću prethodnog sloga jer ih iščitava kao *Boža* i *Deša* (ako, možda, ne označavaju dvije vrijednosti). Navest ću i primjere iz RJA i to tek nekoliko onih u kojih se vide, prvo, vrijeme iz kojega potječu i, drugo, nedoumice u oblikovanju njihova nadodsječka: »*Kòsta*, skraćeno ime od Kostantin ili Kostadin. Nalazi se od XIV. vijeka, ali se ne zna treba li čitati *Kòsta* ili *Kósta*; *Křsta*, ime muško. Postaje od Hristofor. Od prije našega vremena, dajbudi od početka XVIII. vijeka; *Lěka*, ime muško. Od XIV. vijeka; *Mřđa*, muško ime u Spljetu i u Zadru XIII. vijeka; *Pèra*, m. mjesto Petar; drugo je *Péra* u istočnom govoru, kojemu odgovara u južnom *Péro*. Potvrda je: *Pera* (u rukopisu *Perra*, što znači da je *e* kratko) vas i *Baro* drago pozdravljahu (Nalješković); *Rada*, ime muško. Nalazi se u lat. spomenicima XII. vijeka (*Rada* i *Radda*) u Spljetu 1192. Cod. dipl. 2, 255. Leonardellus *Radda*, (među stanovnicima otoka Krka 1198). Iz navedenih primjera izlazi, da to ime ima dva lika (upravo dva akcenta): stariji *Ràda* kao *Sàva*, *Miha*, *Držiha*, i noviji *Ráda*, koji je hyp. u istočnom govoru; *Tòma*, nalazi se u nekoliko potvrda od XV. vijeka do danas iz svih krajeva.«

Ovaj pregled kazuje da su tvorenice tipa *Pére*, *Péro*, *Pèra* za oznaku muške osobe, *Péra*, *Pèra* za oznaku ženske osobe u (novo)štokavskim govorima te *Pêre*, *Pērè*, *Pêro* za oznaku muške, *Pērà* za oznaku ženske osobe, kakve su npr. u čakavskim govorima, prvi sloj tvorenica u hrvatskom antroponimikonu, prvi po vremenu nastanka. U ovom smislu treba ispraviti dvije tvrdnje, dvije jer su kazane u dvjema značajnim publikacijama, iako im je smisao isti. Prema prvoj od njih hipokoristici *Dobreša*, *Ljubac*, *Vukota* tvoreni su od dvočlanih osobnih imena *Dobrovit*, *Ljubomir*, *Vuk(o)mir*¹⁰³ i, prema drugoj, od složenih su slavenskih imena *Domagoj*, *Miroslav*, *Vladimir* tvoreni *Gojko*, *Mirko*, *Vladan* i još

¹⁰¹ Broj u zagradi broj je stranice.

¹⁰² Jireček.

¹⁰³ Rogić (1955:211).

“noviji sloj”, hipokoristici na *-a*, *-o* ili *-e*, *Drago*, *Ljuba*, *Vlado*.¹⁰⁴ Kako su pokraćeničke tvorenice u svakom tvorbenom gnijezdu tvorenice prvog tvorbenog prstena, tek od njih sufiksalsnom tvorbom nastaju nove tvorenice.¹⁰⁵ Zato u tvorbenim gnijezdima osnovnicâ *Dobrovit*, *Ljubomir*, *Miroslav*, *Vladimir* nesufiksalsne tvorenice *Dobro*, *Ljubo*, *Miro*, *Vlado* prethode sufiksalsnim tvorenicama *Dobreša*, *Ljubac*, *Mirko*, *Vladan* pa npr. jedan tvorbeni niz u tvorbenom gnijezdu *Vladimir* ne može biti *Vladimir* → *Vladan* → *Vlado* nego može samo biti *Vladimir* → *Vlado* → *Vladan* i po astronomskom i po jezičnom vremenu.

IV. ZAKLJUČAK

Korpus antroponima tipa *Përa* oblikovan je ispisom primjera iz onomastičke, dijalektološke i leksikografske literature te autorovim terenskim istraživanjem kopnenog dijela Dalmacije. Osobna su imena osnova tog korpusa jer se od njih tvore sve ostale antroponomastičke vrste. Od njih nastaju prezimena: konverzijom, sufiksacijom ili kakvim drugim tvorbenim načinom, npr. osobno ime *Gřga* → prezime *Gřga*, osobno ime *Gřga* → prezime *Gřgić*. Od njih istim tvorbenim načinima nastaju obiteljski nadimci, npr. osobno ime *Gřga* → obiteljski nadimak *Gřge*, osobno ime *Gřga* → obiteljski nadimak *Gřgini*. Od njih nastaju i osobni nadimci, npr. osobno ime *Gřga* → osobni nadimak *Gřga*. Tvorena su na vrlo raznolik način, podjednako ona aloglotskog kao i ona idioglotskog podrijetla, npr. *Kõla*, *Kõlja*, *Niča*, *Niča*, *Nidža*, *Nika*, *Nina*, *Nõla* od *Nikola*, odnosno *Rãca*, *Rãca*, *Rãda*, *Rãda*, *Rãka* od *Radoslav*. Tvorena su najčešće neposredno od osnovnice, ali je podosta i onih tvorenih od kakve tvorenice iz tvorbenog gnijezda osnovnog imena, npr. *Åka* od *Anka*, *Đëla* od *Anđelko*, *Šina* od *Pe(t)rušina*. Od osobnih nadimaka podjednako kao i od osobnih imena nastaju istim tvorbenim načinima ili prezimena, npr. osobni nadimak *Přpa* → prezime *Přpa*, osobni nadimak *Přpa* → prezime *Přpić*, ili obiteljski nadimci, npr. osobni nadimak *Ćuta* → obiteljski nadimak *Ćute*, osobni nadimak *Ćuta* → obiteljski nadimak *Ćutići*. Zato su osobni nadimci drugi značajni izvor tvorenicama u tvorbenim gnijezdima, pa i tvorenicama ovoga tipa tvorenosti. Kako su prezimena tvorena i od osobnih imena i od osobnih nadimaka, ona su najbrojnija u ovom antroponomastičkom sloju, vjerojatno i zbog toga što je velik broj i onih s osnovom osobnog imena ili osobnog nadimka iz jezične prošlosti. Ovaj korpus antroponima rječit je odgovor na pitanje koje sam postavio u uvodu članka: antroponimi tipa *Përa* značajan je sloj u hrvatskom antroponimikonu i brojnošću primjera i vrsnoćom tvorbenih signala u njihovoj postavi.

¹⁰⁴ ERL 49.

¹⁰⁵ Bjelanović (1995: 63).

Areal im nema jasn(ij)ih granica jer ih nalazimo, s različitim stupnjem gustoće, u svim hrvatskim govorima. Zato se njihova prostorna raspodjela može odrediti samo približno, s najopćenitijom ocjenom da su antroponimi tipa *Përa* gušći zapadno od rijeke Neretve i rijeke Bosne nego istočno od te granice. Za njihovu raspodjelu u vremenu moguća je samo tvrdnja da su tvoreni modelom kojim su tvorene tvorenice slične strukture u (svih) indoeuropskih jezika, dakle da im je model prajezičnog podrijetla, te da su se varijacijom toga modela već u kasnom praslavenskom počele oblikovati tvorenice različite međusobno morfološkom stilizacijom pokraćenice. Njihovu vrlo ranu pojavu u hrvatskom jeziku potvrđuju pisani dokumenti jedanaestog i dvanaestog stoljeća.

Sa spoznajom o odlikama korpusa antroponomastičkih tvorenica ovoga tipa, o njihovu prostiranju i o njihovoj starosti bit će lakše tumačiti njihovu tvorbenu i značenjsku strukturu u sadašnjem jezičnom vremenu.

IZVORI I LITERATURA

DJELA KOJA SE NAVODE KRATICOM

- ERL *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski* (izvadak iz II. izdanja Enciklopedije Jugoslavije) 1988, Zagreb: JLZ.
- GBJ Blaž Jurišić 1992. *Nacrt hrvatske slovnice*, 2, Zagreb: Matica hrvatska.
- GSB Stjepan Babić 1986. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Zagreb: JAZU–Globus.
- GSI Stjepan Ivšić 1970. *Slavenska poredbena gramatika*, Zagreb: Školska knjiga.
- GTM Tomo Maretić 1973. *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb: Matica hrvatska.
- HPO Milan Nosić 1995. *Hrvatski obratni prezimena*, Rijeka: Hrvatsko filološko Društvo.
- LPH *Leksik prezimena SR Hrvatske* 1976, Zagreb: Institut za jezik i Nakladni zavod Matice hrvatske.
- RBJ Blaž Jurišić 1973. *Rječnik otoka Vrgade*, 2, Zagreb: JAZU.
- RHŠ Hraste-Šimunović-Olesch 1979. *Čakavisch-deutsches Lexikon*, I, Wien: Böhlau.
- RIS Ismet Smailović 1977. *Muslimanska imena orijentalnog porijekla u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo: Institut za jezik i književnost.
- RJA *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika 1882–1976*. Zagreb: JAZU.
- RMB Milan Bosanac 1984. *Prosvjetin imenoslov*, Zagreb: Prosvjeta.

- RMH *Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika* 1976. Zagreb – Novi Sad: Matica hrvatska-Matica srpska.
- RMS *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika* 1976. Novi Sad – Zagreb: Matica srpska – Matica hrvatska.
- RMŠ Mate Šimundić 1988. *Rječnik osobnih imena*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- RPS Petar Skok 1971–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb: JAZU.
- RRG Radoslav Grujić 1917. Plemenski rječnik ličko-krbavske županije, *Zbornik za narodni život i običaje*, 21/2, Zagreb.
- RŽB Živko Bjelanović 1989. Rječnik antroponima Bukovice, *Onomatološki prilozi*, 10, Beograd: SANU.

DJELA KOJA SE NAVODE AUTOROVIM PREZIMENOM

- Bjelanović, Živko 1988. *Antroponimija Bukovice*, Split: Književni krug.
- Bjelanović, Živko 2001. Hipokoristici u ovostoljetnim hrvatskim gramatikama, *Drugi hrvatski slavistički kongres*, Zbornik radova I., Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- Bjelanović, Živko 1998. Jedan tip prezimena s protezom, *Rasprave instituta IHJJ*, 23–24, Zagreb.
- Bjelanović, Živko 1995. Tvorbeni prsten kao model opisa antroponomastičkih tvorenica, *Filologija*, 24–25, Zagreb.
- Bošković, Radosav 1978. *Odabrani članci i rasprave*, Titograd: CANU.
- Budagov, R. A. 1977. *Čto takoe razvitie i soveršenstvovanie jazyka*, Moskva: Nauka.
- Budagov, R. A. 1981. *Razvitak i usavršavanje jezika*, Sarajevo: Svjetlost.
- Dragičević, Milan 1984. O nekim imenima deminutivno-hipokoristične i augmentativno-pejorativne kategorije, *Zbornik Pedagoškog fakulteta u Rijeci*, 6, Rijeka.
- Dragičević, Milan 1985. O nekim imenima deminutivno-hipokoristične i amentativno-pejorativne kategorije, *Zbornik Pedagoškog fakulteta u Rijeci*, 7, Rijeka.
- Finka, B. – Šojat, A. 1973. Karlovački govor, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 3, Zagreb: JAZU.
- Hraste, Mate 1956. Antroponimija i toponimija općine hvarske, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 1, Zagreb: JAZU.
- Jireček, Konstantin 1962. Romani u gradovima Dalmacije tokom srednjega veka, *Zbornik Konstantina Jirečeka*, 2, Beograd: SANU.

- Lisac, Josip 1981. Imenski sustav u službenoj i neslužbenoj uporabi u Gorskom kotaru, *Četrta jugoslovenska onomastična konferenca*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Maretić, Tomo 1886. O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba, *Rad*, 81, Zagreb: JAZU.
- Maretić, Tomo 1886. O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba, *Rad*, 82, Zagreb: JAZU.
- Martinet, Andre 1982. *Osnove opće lingvistike*, Zagreb: Biblioteka Teka.
- Matijašić, Fahra 1966–1967. Akcenat i morfološka struktura antroponimijskih hipokoristika u oblasti Ibra, *Južnoslovenski filolog*, 27/1–2, Beograd.
- Nosić, Milan 1998. *Prezimana zapadne Hercegovine*, Rijeka: Hrvatsko filološko društvo.
- Peco, Asim 1961–1962. Mjesto centralnohercegovačkog govora među ostalim govorima današnje Hercegovine, *Južnoslovenski filolog*, 25, Beograd.
- Peco, Asim 1978. O nekim specifičnostima zapadnobosanske antroponimije, *Južnoslovenski filolog*, 34, Beograd.
- Rogić, Pavle 1966. Antroponimija i porijeklo stanovništva u naseljima srednjeg velebitskog podgorja, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 2, Zagreb.
- Rogić, Pavle 1966. Antroponimija u naseljima sjevernog Velebita, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 2, Zagreb.
- Rogić, Pavle 1955. Lična i porodična imena u jeziku, *Rad*, 303, Zagreb: JAZU.
- Sekereš, Stjepan 1975. Akcenat slavonskih osobnih imena, *Onomastica Jugoslavica*, 5, Zagreb.
- Sekereš, Stjepan 1973. Antroponimija i toponimija slavonske Podravine, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 3, Zagreb.
- Sekereš, Stjepan 1973. Antroponimija i toponimija Virovitice i okolice, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 3, Zagreb.
- Sekereš, Stjepan 1973. Antroponimija i toponimija Vuke i okolnih sela, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 3, Zagreb.
- Sekereš, Stjepan 1977. Govor Hrvata u južnoj Baranji, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 4, Zagreb.
- Skok, Petar 1952. Lingvistička analiza kartulara, u: Novak – Skok, *Supetarski kartular*, Zagreb: JAZU.
- Skok, Petar 1956. Novi prilozi proučavanju govora žumberačkih čakavaca, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 1, Zagreb.
- Superanska, A. V. 1973. *Obščaja teorija imeni sobstvenogo*, Moskva: Nauka.
- Šamija, I. B.-Ujević, P. 2001. *Rječnik imotskoga govora*, Zagreb: Zavičajni klub Imočana.
- Šimunović, Petar 1995. *Hrvatska prezimena*, Zagreb: Golden marketing.

- Šimunović, Petar 1985. *Naša prezimena*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Težak, Stjepko 1975. Gramatička maskulinizacija ženskih i feminizacija muških imena u ozaljskoj antroponimiji, *Onomastica Jugoslavica*, 5, Zagreb.
- Tomljenović, Bud. 1911. Bunjevački dijalekat zaleđa senjskoga s osobitim obzirom na naglas, *Nastavni vjesnik*, 19, Zagreb.
- Vidović, Radovan 1978. O postanku i značenju splitskih nadimaka, *Čakavske studije*, Split: Čakavski sabor.
- Železnjak, I. M. 1969. *Očerk serbohrvatskogo antroponimičeskogo slovoobrazovanija*, Kiev: Naukova dumka.

Corpus and distribution of personal names of the type *Pèra*

Summary

Personal names of the type *Pèra* have not been properly described in linguistic literature at any level of their nature. This was a motive for the author to present personal names of such formation mode in the Croatian language with relation to their corpus and distribution in space and time. Most of the corpus includes personal names and nicknames from which other kinds of personal names are derived. The limits of their spreading are not clear. With some differences in density they can be found in all dialects. In general, they are more common west of the rivers Neretva and Bosna than to the east of the boundary.

According to the time of their appearance, personal names of this formation mode developed earlier than suffix formations when taking into consideration the model by which similarly structured formations in Indo-European languages were formed. On the basis of the description of the corpus of personal names of the type *Pèra*, the condition of their position in space, their appearance, their morphologic, phonologic and formation features could be better told than has been done long since.

Ključne riječi: antroponimija, osobno ime, prezime, nadimak, tvorba riječi

Key words: anthroponymy, personal name, family name, nickname, word formation